

Marknadskontroll av leksaker och barnartiklar

2016:13 Marknadskontroll av leksaker och barnartiklar
Konsumentverket 2016

Ansvarig handläggare: Maria Lindstedt och Lena Bergman Bokvist

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	4
2	Bakgrund	5
2.1	Krav på leksaker	5
2.2	Krav på barnartiklar	6
3	Syfte och mål	8
4	Genomförande.....	9
5	Resultat.....	10
5.1	Utvalda företag och produkter.....	10
5.1.1	Köpbarnvagn.....	10
5.1.2	Babyproffsen	10
5.1.3	Citygross (Bergendahls).....	11
5.1.4	COOP	12
5.1.5	Dollarstore	12
5.1.6	Gekås.....	13
5.1.7	Jollyroom.se.....	14
5.1.8	Lekmer.se.....	15
5.1.9	Flying tiger - TGR	15
5.1.10	Ö & B.....	16
5.2	Egenkontroll och företagens systematiska säkerhetsarbete.....	16
5.2.1	Kontroll av produkten, märkning och dokumentationen	16
5.2.2	Kunskap om regler	17
5.2.3	Risikanalys och riskbedömning	17
5.2.4	Hantering av kundklagomål och varor med säkerhetsbrister	17
5.2.5	Säkerhet, dokumentation och märkning	18
6	Analys och diskussion	19
7	Slutsats	20
8	Bilagor	21

1 Sammanfattning

Denna marknadskontroll är en uppföljning av en tidigare kontroll som genomfördes 2008 och riktades mot större butikskedjor. I kontrollen har förutom stora butikskedjor även ingått tre nätbutiker och Gekås i Ullared. Urvalet har skett med utgångspunkt att dessa företag bedömts sprida sina produkter i hela landet och att de dessutom, med något undantag, bedömts ha en relativt stor andel av försäljningen av leksaker och barnprodukter i Sverige. Totalt har tio företag kontrollerats.

Marknadskontrollen har genomförts genom stickprovskontroll av leksaker och barnartiklar. Företagen har fått visa upp dokumentation som styrker att produkterna uppfyller de krav som ställs på säkerhet. Utöver det har även märkning av produkterna kontrollerats samt formella brister i dokumentationen. Inga produkter har skickats på provning. Konsumentverket har även kontrollerat företagets egenkontroll och hur de arbetar för att uppfylla kravet på att endast sälja produkter som uppfyller kraven på säkerhet, märkning och dokumentation.

Resultatet visar att vissa typer av brister är frekvent förekommande. Detta gäller främst märkningsbrister såsom överanvändning av smådelsvarningen, samt brister i inskickad dokumentation.

I marknadskontrollen upptäcktes en farlig leksak. En munaktiverad läppvissla som man ska blåsa i. Själva visseldelen satt löst och om den lossnade så kunde barn sätta den i halsen. Upptäckten resulterade i att företaget frivilligt slutade sälja och återkallade munvisslan från konsument. Konsumentverket gick dessutom ut med en allmän varning i media och på www.konsumentverket.se kring denna typ av leksak då ett allvarligt tillbud inträffat under våren 2016 med en munvissla av ett annat fabrikat.

Även andra företag har frivilligt upphört med försäljningen av produkter där de inte kunnat visa upp dokumentation som styrker att säkerhetskraven är uppfyllda. Det handlar bland annat om bestick till småbarn, en leksakstelefon och ett badhjälpmedel i form av en badkudde.

Ytterligare en erfarenhet är att marknadskontrollen har medfört att flera av företagen arbetar med att förbättra produktsäkerhetsrutinerna. Företagen har dessutom vidtagit åtgärder när Konsumentverket påpekat brister med avseende på säkerhet eller varningsmärkning. Samtliga ärenden har avslutats, men i något fall kommer uppföljning att göras.

2 Bakgrund

Kontrollmyndigheter för leksakers säkerhet är Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket. Dessa myndigheter ansvarar för att kontrollera att de leksaker som finns på marknaden uppfyller säkerhetskraven i lagstiftningen.

Kontrollmyndigheternas ansvarsområden är följande; Konsumentverket har den största delen av tillsynsansvaret för leksakers grundsäkerhetskrav. Kemikalieinspektionen är ansvarig myndighet när det gäller kemikaliekraven och leksakers brännbarhet. Elsäkerhetsverket är ansvarig myndighet för tillsyn av elektriska risker hos leksaker.

Konsumentverket utövar också tillsyn över produkter som saknar speciallagstiftning och som därför faller under produktsäkerhetslagen (PSL). Dit räknas bland annat barnartiklar.

I EU:s definition beskrivs barnartiklar (child care articles) på följande sätt:

Barnartiklar (barnavårdsartiklar) är produkter som är avsedda att underlätta och skydda små barn i samband med att de sitter, matas, sover, vårdas, kopplar av, transporteras eller vid tidig inlärning.

Myndigheterna genomför marknadskontroll genom stickprovskontroller. I dessa kontroller kan det ingå provning av produkter och kontroll av dokumentation som företagen får skicka in. Det ingår också kontroll av märkning. I marknadskontroll kan även kontroll av företagets eget systematiska säkerhetsarbete – egenkontroll ingå, liksom Konsumentverkets proaktiva arbete i form av information till företag.

Konsumentverket genomförde en kontroll riktad till butikskedjor 2008. Syftet med kontrollen var att se hur kedjorna arbetade med att säkerställa att de varor de erbjuder konsumenterna uppfyller säkerhetskraven. Vid kontrollen köptes leksaker och personlig skyddsutrustning in. Kedjornas huvudkontor hade sedan till uppgift att visa hur deras egenkontroll och dokumentation fungerar för just dessa produkter. Resultatet i kontrollen från 2008 visade, i många fall, på stora brister i företagets systematiska säkerhetsarbete. Framförallt fanns brister i företagets dokumentation och testprotokoll. I en tredjedel av fallen gick det inte att koppla testrapporterna till produkten.

Denna marknadskontroll är en uppföljning av tidigare kontroll men med fokus på leksaker och barnartiklar. I kontrollen ingår utöver sex butikskedjor även tre nätbutiker. Nätbutikerna har, på samma sätt som butikskedjorna, stor försäljning och en hög tillgänglighet för konsumentgrupper i hela landet. Av samma anledning har Gekås i Ullared tagits med, då de har stor spridning av sina produkter. Särskilda shoppingresor går dit från stora delar av landet och de har cirka fem miljoner besökare/år.

2.1 Krav på leksaker

Varor som helt eller delvis är utformade eller avsedda för barn under 14 år att leka med betraktas som leksaker och får tillhandahållas endast om kraven i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen är uppfyllda.

Enligt lagen får en leksak inte innebära någon risk för någon persons säkerhet när den används på avsett sätt eller på ett sätt som kan förväntas med hänsyn till barns beteende. Leksaker förutsätts vara säkra om de överensstämmer med kraven i standard SS-EN 71-1¹. En leksak som inte är utformad så att den uppfyller tillämpliga standarders krav i väsentliga delar anses innebära risk för skada. För varje leksak som tillhandahålls på marknaden ska det finnas en EG-försäkran om överensstämmelse, även kallad declaration of conformity (DoC). Tillverkaren ska ha utfört bedömningen om överensstämmelse samt ha utarbetat teknisk dokumentation som ligger till grund för bedömningen innan leksaken får släppas ut på marknaden.

Innan en leksak får släppas ut på marknaden ska tillverkaren eller tillverkarens representant förse leksaken med CE-märke. Leksaken ska även vid behov vara märkt med relevant varningsinformation. Mer information finns på Konsumentverkets webbplats för företag².

För leksakerna som köptes in begärde Konsumentverket in dokument som visade att produkten uppfyllde säkerhetskraven. Följande dokument begärdes in:

1. en försäkran om överensstämmelse
2. provningsrapport eller annan dokumentation som visar att leksaken uppfyller kraven.

Utöver ovanstående så kontrollerades även märkning och spårbarhet, vilka krav företagen ställde på sina leverantörer och vilken egenkontroll som utfördes.

2.2 Krav på barnartiklar

Varor som är framtagna till barn, men som inte är leksaker, kallas för barnartiklar. Dessa produkter får inte CE-märkas. Dit hör t ex barnvagnar, bärselar, badhjälpmedel, nappar, napphållare, nappflaskor, gästolar etc. Dessa produkter saknar speciallagstiftning. Istället tillämpas produktsäkerhetslagens (2004:451) bestämmelser. Lagen anger att varor och tjänster som erbjuds konsumenterna ska vara säkra. Det är inte tillåtet att sälja varor som vid förutsebar användning kan medföra risk för personskador.

Tillverkaren har det största ansvaret. Enligt produktsäkerhetslagen har den som importerar en vara till EU samma ansvar som en tillverkare, om det inte finns en representant för tillverkaren inom EU. Mer information finns på Konsumentverkets webbplats³.

Eftersom produktsäkerhetslagen inte har exakta krav på produkter så hänvisar lagstiftningen ibland till standarder, som innehåller detaljkrav. Standarderna är ett hjälpmedel för att klara av kraven i lagstiftningen. Det är frivilligt att använda standarder, men om man inte följer dem ska man på ett annat sätt kunna visa att produkten är säker. Det finns inte standarder för alla typer av produkter som säljs. För produkter som saknar standard, eller om företaget väljer att inte följa en standard, är det företagets ansvar att göra en riskvärdering och säkerställa att produkten är säker.

¹ SS EN 71-1:2014 Leksaker – säkerhetsregler. Mekaniska och fysikaliska egenskaper

² <http://www.konsumentverket.se/for-foretag/regler-per-omradebransch/leksaker/roll-och-ansvar-for-leksaker/>

³ <http://www.konsumentverket.se/for-foretag/produktsakerhet/tillverkare-importor-eller-distributor/>

För barnartiklar som köptes in begärdes dokument i form av provningsrapport eller annan dokumentation in som visar att barnartikeln uppfyller säkerhetskraven. Konsumentverket tittade även på märkning, spårbarheten, vilka krav som företagen ställde på sina leverantörer och vilken egenkontroll som gjordes.

3 Syfte och mål

Syftet har varit att:

- kontrollera säkerheten på leksaker och barnartiklar hos ett urval av större butikskedjor, nätbutiker och Gekås,
- kontrollera dessa företags förebyggande säkerhetsarbete och egenkontroll,
- skaffa bättre kunskap om hur butikskedjor och nätbutiker arbetar för att se till så att de varor de erbjuder uppfyller säkerhetskraven och även informera dessa om gällande regler och ställa krav på regelefterlevnad,
- Konsumentverkets insats ska leda till att företagens systematiska säkerhetsarbete utvecklas och förbättras. Det i sin tur förväntades leda till säkrare varor för konsument, framförallt när det gäller leksaker och barnartiklar.

Målet för verksamhetsområdet konsumentskydd på Konsumentverket är:

”En marknad där näringsidkare tar ansvar och respekterar konsumenternas rättigheter”.

Målet är att marknadskontrollen ska ge kunskap och stimulera företagen att göra rätt så att varor som erbjuds konsumenter uppfyller säkerhetskraven och kraven på märkning och dokumentation.

4 Genomförande

Inventering av butikskedjor och nätbutiker utfördes under våren 2016. När inventeringen var klar skickades ett brev ut till drygt 20 företag med information om marknadskontrollen och vad kontrollen innebar. Brevet finns att läsa i bilaga 1.

Av dessa 20 gjordes sedan ett urval som bestod av sex butikskedjor, tre nätbutiker samt Gekås i Ullared.

Marknadskontrollen har genomförts genom stickprovskontroll av leksaker och barnartiklar som köpts in. Konsumentverket gjorde urvalet av produkter utifrån riskbedömning och utifrån sortimentet för respektive kedja. Vid inköp på nätet kontrollerades även att det fanns information på webbsidan i enlighet med lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (2005:49). Efter inköp öppnades ärenden och företagen kontaktades med begäran om dokumentation för de produkter som köpts in. I samband med detta bokades tid in för besök på huvudkontoren för kontroll av företagens förebyggande säkerhetsarbete.

Företagen har fått visa upp dokumentation som styrker att produkterna uppfyller de krav som ställs på säkerhet. Utöver det har även märkning av produkterna kontrollerats samt formella krav i dokumentationen. Inga produkter har skickats på provning.

Vid besöken har Konsumentverket använt en checklista för att ställa frågor kring hur företagen arbetar förebyggande och hur de agerar vid upptäckt att de sålt en farlig produkt, vid säljstopp och vid återkallelser av farliga produkter. Checklistan bifogas som bilaga.

Checklistan användes även för dokumentation och återkoppling till företagen efter besöken. De fick då även möjlighet att lämna synpunkter och kommentarer på Konsumentverkets noteringar.

Vid brister i säkerhet, dokumentation och märkning har åtgärder krävts.

5 Resultat

5.1 Utvalda företag och produkter

Följande företag och produkter har ingått i marknadskontrollen:

5.1.1 Köpbarnvagn

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Babymix sängmobil		När det gäller leksaken "Babymix mobil" fanns vissa brister vad gäller märkningen. Leksaken saknade varningsmärkning på svenska och den saknade även varningsmärkning vid försäljning på nätet. Det testprotokoll som skickades in till Konsumentverket gick inte att koppla till produkten då bild och annan identifikationsmärkning saknades. Företaget har uppgett att produkten inte längre säljs. När det gäller napphållaren från Frank Fischer kunde korrekt dokumentation uppvisas.
Barnartikel Frank Fischer napphållare		

5.1.2 Babyproffsen

Produkt	Bild	Kommentar
Barnartikel Thermobaby matskålar		Den leksak och de barnartiklar som köptes in kom inte från Babyproffsen centralt, utan från andra företag. Korrekt dokumentation kunde uppvisas för samtliga produkter. Den sked som köptes in marknadsfördes på Babyproffsen i Karlstad och av leverantören som ett barnbestick. Företaget har nu ändrat detta i sin marknadsföring, både i butik och på sin webbplats, eftersom besticket har vassa kanter och inte lämpar sig för små barn.
Barnartikel Carl Oscar, bestick till barn		

Leksak Teddykompaniet, Teddy lights		
--	---	--

5.1.3 Citygross (Bergendahls)

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Mollitoys nalle		
Leksak Gotoons badbok nalle		När det gäller EG-försäkran om överensstämmelse från Mollitoys fanns vissa brister. Konsumentverket har kontaktat Mollitoys för vidare handläggning av ärendet. I övrigt kunde korrekt dokumentation uppvisas.
Barnartikel Bergendahls sulky		Barnvagnssulkyn var CE-märkt vilket inte är i enlighet med reglerna i produktsäkerhetslagen då barnartiklar inte får CE-märkas.

5.1.4 COOP

Produkt	Bild	Kommentar
Barnartikel Napp i naturgummi		Inga anmärkningar på inskickad dokumentation eller märkning.
Lekak Mobil		

5.1.5 Dollarstore

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak "Minis" – leksaksbil,		Barnbesticken Dinner Time fick sluta säljas eftersom dokumentation var bristfällig. Det saknades dokumentation att barnbesticken uppfyllde kraven i standarden SS EN 14372:2004 vilket är en särskild standard för bestick avsedda till barn 0-3 år. I övrigt kunde korrekt dokumentation uppvisas.
Lekak "Cleaning playset"		
Barnartikel Barnbestick- "Dinner time"		

5.1.6 Gekås

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Pilbåge med sugkoppsspilar		
Leksak Barnvagnsmobil Sweetie		Barnvagnsmobil Sweetie, (Teddykompaniet,) Konsumentverket har kontaktat Teddykompaniet och begärt att de justerar märkningen; förpackningen var märkt med varningen att leksaken ska tas bort när barnet börjar försöka resa sig på händer och knän i krypläge. Denna varning saknas dock på själva leksaken vilket är ett krav.
Barnartikel Babyboom matskedar		Försäljningen av babyboom matskedar, tillverkade för Gekås, har upphört då den provningsrapport som skickades in inte gick att koppla till produkten.
Leksak Mobiltelefon My 1 st Mobile		Baddjur i form av en pingvin och leksakstelefonen var felaktigt märkt med "varning för smådelar – ej lämpliga för barn under 3 år". Leksakstelefonen riktar sig specifikt till barn under 3 år (+18 mån). Felaktig varningsmärkning för smådelar fanns även på flera andra leksaker.
Leksak Baddjur pingvin Gaggs		Konsumentverket har påpekat bristerna och förutsätter rättelse.
Leksak Mjuk fotboll		I övrigt kunde korrekt dokumentation uppvisas.

Leksak Traktor Hardy Tractor		
Leksak Mat i varukorg, Play foodset		

5.1.7 Jollyroom.se

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Fippla aktivitetsleksaker telefon		När det gällde leksakstelefonen "Fippla", saknades dokumentation som styrkte att ljudnivån inte var för hög. En acceptabel ljudnivå är särskilt viktigt för leksaker som ska användas nära örat på grund av risken för hörselskador. Företaget slutade därför frivilligt att sälja denna leksak.
Leksak Fippla aktivitetsleksaker groda		Leksakerna av märket Fippla (Jollyrooms eget varumärke) var felaktigt märkta med smådelsvarning att de inte riktar sig till barn under 3 år.
Barnartikel Barnbestick- "Dinner time"		Jollyroom har uppgett att de löpande ska se över märkningen både på förpackningen till de leksaker de tillhandahåller, samt på sin webbplats. Konsumentverket kommer att följa upp ärendet. I övrigt kunde korrekta dokument uppvisas.

5.1.8 Lekmer.se

Produkt	Bild	Kommentar
Barnartikel DeltaBaby, Badkudde		Badkuddens märkning stämde inte överens med märkningen i den inskickade dokumentationen (testrapporten). Lekmer.se har stoppat försäljningen av produkten i avvaktan på ny testrapport.
Leksak Kids Concept, Bilpussel		Konsumentverket har även kontaktat Kids Concept med anledning av felaktig varningsmärkning på pusslet. Det vänder sig till barn under 3 år och då får inte varning för att leksaken inte är avsedd för barn under 3 år p g a smådelar och kvävningsrisk finnas på den.

5.1.9 Flying tiger - TGR

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Läppvissla		Läppvissa som aktiveras genom att man blåser med munnen innehöll smådelar vilket Konsumentverket bedömt som en allvarlig säkerhetsrisk. Leksaker som aktiveras med munnen får enligt reglerna för leksakers säkerhet inte innehålla smådelar. TGR vidtog frivilligt åtgärder genom att sluta sälja visslan och återkallade från slutkonsument.
Leksak Mjukdjur		Konsumentverket gick dessutom ut med en allmän varning kring denna typ av leksak då ett allvarligt tillbud inträffat under våren 2016 med en vissla av ett annat fabrikat.
Filt-elefant (inte leksak, dock åldersmärkt med 5+)		Mjukdjuret hade en felaktig smådelsvarning att leksaken inte var lämpad för barn under 3 år. I övrigt kunde korrekta dokument uppvisas.

5.1.10 Ö & B

Produkt	Bild	Kommentar
Leksak Gunga		Gungan var felaktigt märkt med en smådelsvarning. Det kunde heller inte visas upp någon försäkran om överensstämmelse (DoC) som upprättats av tillverkaren. Ö & B hade upprättat en egen vilket inte är tillåtet eftersom reglerna säger att endast tillverkaren får göra detta.
Leksak Mjukdjur		Mjukisrenen (Frost) var felaktigt varningsmärkt med smådelsvarning/kvävningsrisk. Varningsmärkningen på renen justerades omgående. Leksaksnigeln var även den felaktigt märkt med smådelsvarning. Leksaken riktar sig till barn under 3 år.
Leksak Snigel med musik		Provningsrapporten både för renen Frost och snigeln visade att de uppfyllde kraven för leksaker som riktar sig till barn under 3 år. I övrigt kunde korrekta dokument uppvisas.

5.2 Egenkontroll och företagens systematiska säkerhetsarbete

Eftersom det är företagen som ansvarar för att varor de säljer är säkra är det viktigt att de bedriver egenkontroll. Kontrollen bör anpassas efter vilket ansvar företagen har, om de är tillverkare, importör eller distributör. I sammanställningen nedan har Konsumentverket valt att ta fram goda exempel och lyfta brister på ett mer generellt plan.

5.2.1 Kontroll av produkten, märkning och dokumentationen

Ankomstkontrollen brister. Företagen tittar sällan på att de leksaker eller barnartiklar de beställt från andra uppfyller säkerhetskraven. De kontrollerar allt för sällan märkning, eller granskar dokumentation, utan noterar ofta bara om de fått den leksak/barnartikel som beställts och om antalet är rätt. Det finns en stor tillit till att tillverkaren eller importören man beställer ifrån känner till och följer regelverket både då det gäller säkerhetskrav och märkning.

Konsumentverket har även konstaterat att det är relativt vanligt att leksaker som tydligt är avsedda för små barn under tre år ofta är felaktigt märkta med att de inte riktar sig till, eller rent

av är farliga för små barn. Det är mycket ovanligt att företagen lämnar in produkter till laboratorium för egen provning. Företagen ställer dock krav på att tillverkaren, importören eller distributören de beställer ifrån ska kunna skicka provningsrapporter och annan dokumentation om det begärs. Detta görs dock väldigt sällan, utan sker endast stickprovsvis och vid misstankar om säkerhetsbrister.

5.2.2 Kunskap om regler

Företagen skaffar sig kunskap om lagstiftning och regler för de varor som säljs på olika sätt. Flera av kedjorna är med i olika branschorganisationer. En av kedjorna har abonnemang hos SIS⁴ och därmed tillgång till standarderna för leksaker. Det är mycket vanligt att företagen söker information via webbsidor, särskilt från olika myndigheters webbplatser och att man är med i olika nyhetsbrev som riktar sig till företag i branschen. Konsumentverket kan dock notera att flera av företagen inte besökt Konsumentverkets företagssidor. Verket har vid besöken upplyst om att mycket information finns att finna på företagssidorna på Konsumentverket.se och även på andra myndigheters webbplatser.

5.2.3 Riskanalys och riskbedömning

Varje butikskedja har egna rutiner för att göra riskanalys innan varor placeras på marknaden, men dokumentation av detta saknas ofta. Ansvar för att söka kunskap om olika varugrupper och att göra riskbedömning ligger i många fall hos den enskilda inköparen på respektive butikskedja. Detta problem fanns även vid den föregående marknadskontrollen och är ett uppenbart förbättringsområde för många av företagen i kontrollen.

5.2.4 Hantering av kundklagomål och varor med säkerhetsbrister

Butikskedjorna har överlag goda rutiner för reklamationer, säljstopp och återkallelser. Några av butikskedjorna har dessutom möjlighet att spärra varor via kassasystemet så att försäljning inte är möjlig. Vid kundreklamationer direkt till enskilda varuhus/kundcenter finns det hos vissa kedjor brister i rutiner för återkopplingen till kvalitets- och säkerhetsansvarig på huvudkontoret. Det är svårt för personen som tar emot en reklamation via telefon att veta hur pass allvarlig bristen är, speciellt när företaget har flera tusen artiklar. I vissa fall har Konsumentverket sett, genom annan ärendehandläggning, att uppenbara säkerhetsbrister släppts igenom och bara ersatt kunden med en ny vara. Hanteringen av reklamationer och uppföljningen av dessa är en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet. Genom att tidigt upptäcka brister hos leksaker och barnartiklar kan dessa produkter stoppas innan incidenter händer och ett barn skadas. Konsumentverket kommer att följa upp hur företagen utvecklar denna del av sin verksamhet i kommande kontroller.

Att som företag kunna skilja på kvalitetsbrist och säkerhetsbrist är viktigt och något som Konsumentverket har uppmärksammat i kontrollen. Företagen har en skyldighet att underrätta Konsumentverket som de finner säkerhetsbrister i sina produkter som kan leda till att till personskador. Ett företag som får reda på att de sålt en farlig produkt är skyldig att omedelbart

⁴ Sveriges tekniska standardiseringsinstitut

underrätta Konsumentverket⁵ eller berörd marknadskontrollmyndighet. Överträdelser kan leda till en sanktionsavgift. Detta är något som Konsumentverket har informerat om vid besöken på respektive huvudkontor.

5.2.5 Säkerhet, dokumentation och märkning

I urvalet av stickprov har verket haft fokus på produkter med brister i märkningen eller där vi bedömt att det skulle kunna finnas en säkerhetsrisk. Det stora flertalet av produkterna har därför fått påpekande just på märkningen. Även brister i inskickad dokumentation har konstaterats. Vid sådana brister har åtgärder krävts. I vissa fall när dokumentationen varit bristfällig eller något har saknats har företagen fått komplettera med uppgifter. Om företagen inte kunnat visa upp tillräcklig dokumentation har de uppmanats att upphöra med försäljningen. Det gäller även när det varit svårt att koppla dokumentationen till aktuell produkt.

I marknadskontrollen har Konsumentverket även påpekat brister i EG-försäkran om överensstämmelse för leksaker. Det gäller främst att den har upprättats av fel aktör men också att det funnits brister i själva dokumentet. Det är enligt regelverket endast tillverkaren som får upprätta dokumentet eftersom det endast är tillverkaren som kan intyga tillverkningen och att produkten uppfyller säkerhetskraven.

En vanlig brist i märkningen är överanvändning av varningsmärkning där företagen varnar för att leksaker har smådelar och att den därför inte är lämplig för barn under tre år. Varningen sitter ofta på leksaker där det inte finns smådelar och förekommer även på leksaker som specifikt är utformade för barn under tre år. En överanvändning av varningsmärkning är allvarligt eftersom varningsmärkningen då mister sin betydelse och inte går att lita på. Leksaker som alltid anses riktade till barn under tre år är mjuka djur. De får därför heller inte innehålla smådelar. Andra exempel på leksaker som inte får märkas med att de inte är lämpliga för barn under tre år är de leksaker som är lämpade till barn 0-3 år genom märkning, till exempel genom en uppmaning att de är för barn, ”+12 mån” eller ”+18 mån”.

Bild. Varningssymbol för leksaker som inte är avsedda för barn under 3 år. Varningen ska kompletteras med anledningen till varför den inte är lämplig. Ex smådelar som kan innebära kvävningsrisk.

⁵ Vid underrättelse om en farlig vara eller tjänst kan ni använda blanketterna ”Underrättelse om vara med säkerhets- eller hälsorisk” eller ”Underrättelse om olycka/tillbud inom tjänsteområdet” som finns att hämta på vår webbplats, <http://www.konsumentverket.se/Foretag/Produktsakerhet/>.

6 Analys och diskussion

Företagen har varit positivt inställda till marknadskontrollen och särskilt till att Konsumentverket besökt huvudkontoren för en genomgång. Utbytet av kunskap och erfarenheter i samband med besöken har varit värdefullt både för företagen och Konsumentverket.

De företag som har egen tillverkning och som har import från tredje land har ett stort ansvar att se till att endast säkra produkter placeras på marknaden. Där är egenkontroll en förutsättning för att varorna är säkra. Det är också viktigt att komma ihåg att om produkten märks med eget varumärke och ingen annan tillverkare anges på produkten så ligger tillverkaransvaret på företaget som satt sitt varumärke på produkten.

Den egenkontroll som företagen gör idag bedöms i flera fall som otillräcklig. Märkningsbrister som är uppenbara förekommer relativt frekvent. Det finns också brister i riskanalys och funktionskontroll på produkter. Några produkter i marknadskontrollen bedömdes ha en säkerhetsrisk och fick sluta säljas. Företagen behöver utveckla sin egenkontroll och se över hur de märker produkter men också bli bättre på att kontrollera märkningen på produkter de köper in från andra. Företagen bör ställa tydligare krav på sina leverantörer att de inte accepterar märkningsbrister på de produkter de köper in. Det är dessutom viktigt att företagen gör egna stickprovskontroller på märkning av leksaker och barnartiklar ute i butik. Då kan de enklare upptäcka felaktig CE-märkning eller felanvändning av smådelsvarningen. Konsumentverket har noterat att detta sällan sker, utan att företagen i stor utsträckning litar på sina leverantörer. Konsumentverket vill uppmana samtliga företag att utbilda sin butikspersonal/lagerpersonal i grundläggande kunskaper kring exempelvis märkning av leksaker och barnprodukter, så att medarbetarna själva lättare och snabbare reagerar vid uppenbara märkningsbrister.

Alla leksaker måste ha en EG-försäkrans om överensstämmelse (DoC) innan de börjar säljas på marknaden. EG-försäkrans är ett dokument som endast tillverkare får upprätta. Genom att upprätta en EG-försäkrans om överensstämmelse intygar tillverkaren att leksaken uppfyller alla tillämpliga krav i lagstiftningen om leksakers säkerhet. Tillverkare och importörer av leksaker ska inneha EG-försäkrans om överensstämmelse i tio år efter att leksaken släppts ut på marknaden. En distributör av leksaker behöver inte inneha en EG-försäkrans om överensstämmelse men ska på begäran av en marknadskontrollmyndighet kunna få fram en kopia av försäkrans.

När marknadskontrollen inleddes skickade Konsumentverket ut ett varselbrev med bland annat en mall för hur en EG-försäkrans om överensstämmelse ska utformas. Trots detta har många av företagen skickat in EG-försäkrans med felaktigheter. Det är vanligt att dokumentet inte följer mallen, att bilderna är av undermålig kvalitet samt att det är fel person eller fel företag som har signerat dokumentet. Konsumentverket förutsätter att företagen ser över detta så att de i framtiden kan visa upp dokument som är korrekt utformade. Positivt är dock att inskickad dokumentation i mycket högre utsträckning gick att koppla till de aktuella produkterna än i den tidigare marknadskontrollen från 2008.

Marknadskontrollen avslutas genom denna projektrapport. För ett av företagen har ett uppföljande ärende påbörjats. Ärendet gäller företagets märkning av varor, på förpackningar samt vid försäljning på nätet.

7 Slutsats

Genom att bedriva marknadskontroll där kontroll av produkter och märkning kombineras med genomgång av företagens ansvar och egenkontroll är Konsumentverket förhoppning att effekten blir större än om bara enskilda produkter kontrollerats. Metoden medverkar till vårt mål med marknadskontrollen att ge kunskap och stimulera företagen att göra rätt så att varor som erbjuds konsumenterna uppfyller säkerhetskraven och kraven på märkning och dokumentation.

Det är också ett sätt för Konsumentverket att inhämta kunskap från företagen och få en större förståelse och inblick i hur de jobbar och vilka problem de möter.

8 Bilagor

1. Information om marknadskontroll
2. Checklista

*Bilaga 1***Informationsbrev om marknadskontroll**

Med detta brev vill vi informera om en kommande marknadskontroll med inriktning på leksaker och barnartiklars säkerhet. Kontrollen riktar sig i första hand till butikskedjor och nätbutiker som har spridning av sina produkter i hela landet.

Ansvar för att varor som erbjuds konsumenterna är säkra ligger hos näringsidkaren. I det säkerhetsansvaret ingår att göra riskbedömningar och att försäkra sig om att alla tillämpliga krav är uppfyllda innan produkten placeras på marknaden. Konsumentverket ansvarar bland annat för tillsynen och efterlevnaden av produktsäkerhetslagen (2004:451) och lagen om leksakers säkerhet (2011:579).

Marknadskontrollen består av två delar

Ett urval av företag kommer att ingå i kontrollen. Den kommer att genomföras under mars-juni och bestå av två delar:

Del 1: Inköp av leksaker och barnartiklar i ett urval av butiker. Granskning av dessa produkter och skriftlig begäran om dokumentation som visar att de uppfyller säkerhetskraven. Mer information om vilken typ av dokumentation som kommer att begäras finns i bilaga 1 och 2.

Del 2: Besök på respektive huvudkontor för kontroll av det förebyggande säkerhetsarbetet. Vid besöket kommer utgångspunkten ligga på de varor som Konsumentverket tidigare köpt in och granskat. Vid kontrollen kommer ni att få redovisa era rutiner vid inköp, egenkontroll och även era rutiner för att hantera klagomål och reklamationer.

Mer information finns i bilagorna. Resultatet av marknadskontrollen kommer att sammanställas i en projektrapport som publiceras på Konsumentverkets webbplats under hösten 2016.

Om ni har frågor kring marknadskontrollen är ni välkomna att kontakta:

Maria Lindstedt, tel 054-19 40 74 (projektledare)
maria.lindstedt@konsumentverket.se

Lena Bergman Boqvist, tel 054-19
Lena.Boqvist@konsumentverket.se

Bilaga 1 i informationsbrevet

Leksakers säkerhet

Varor som helt eller delvis är utformade eller avsedda för barn under fjorton år att leka med betraktas som leksaker och får tillhandahållas endast om kraven i lagen (2011:579) om leksakers säkerhet och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen är uppfyllda.

Enligt lagen får en leksak inte innebära någon risk för någon persons säkerhet när den används på avsett sätt eller på ett sätt som kan förväntas med hänsyn till barns beteende. Leksaker förutsätts vara säkra om de överensstämmer med kraven i standard SS-EN 71-1. En leksak som inte är utformad så att den uppfyller tillämpliga standarders krav i väsentliga delar anses innebära risk för skada.

För varje leksak som tillhandahålls på marknaden ska det finnas en EG-försäkran om överensstämmelse, även kallad declaration of conformity (DoC). Tillverkaren ska ha utfört bedömningen om överensstämmelse samt ha utarbetat teknisk dokumentation som ligger till grund för bedömningen innan leksaken släpps ut på marknaden. Se bifogad mall för hur en försäkran om överensstämmelse ska utformas.

Innan en leksak släpps ut på marknaden ska tillverkaren eller tillverkarens representant förse leksaken med CE-märke. Leksaken ska även vid behov vara märkt med relevant varningsinformation.

Vad kommer Konsumentverket att kontrollera?

För leksakerna som köps in kommer vi att begära in dokument som visar att produkten uppfyller säkerhetskraven. Vi kommer att begära in:

3. En försäkran om överensstämmelse
4. Provningsrapport eller annan dokumentation som visar att leksaken uppfyller kraven.

Vi kommer även att titta på spårbarheten, vilka krav ni ställer på era leverantörer och vilken egenkontroll ni utför.

Vilka åtgärder kan Konsumentverket ställa?

Om en leksak inte uppfyller föreskrivna krav får den inte tillhandahållas. Konsumentverket kan meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen ska följas. Sådana beslut förenas i regel med vite. Verket kan besluta att förelägganden och förbud ska gälla omedelbart.

Du hittar mer information på Konsumentverkets webbplats/företag

<http://www.konsumentverket.se/Foretag/Produktsakerhet/>.

Mer specifik information om leksaker hittar du här

<http://www.konsumentverket.se/Foretag/Regler-per-omrade-och-bransch/Leksaker/>

Bilaga 2 i informationsbrevet

Barnartiklars säkerhet

Det är ditt ansvar som företagare att se till så att de varor du säljer är säkra. Varor som är framtagna till barn, men som inte är leksaker, kallas för barnartiklar eller barnprodukter. Dessa produkter får inte CE-märkas. Dit hör t ex barnvagnar, bärselar, badhjälpmedel, nappar, napphållare, nappflaskor, gästolar etc. Dessa produkter saknar speciallagstiftning. Istället tillämpas produktsäkerhetslagens (2004:451) bestämmelser. Lagen anger att varor och tjänster som erbjuds konsumenterna ska vara säkra. Det är inte tillåtet att sälja varor som vid förutsebar användning kan medföra risk för personskador.

Tillverkaren har det största ansvaret. Enligt produktsäkerhetslagen har den som importerar en vara till EU samma ansvar som en tillverkare, om det inte finns en representant för tillverkaren inom EU.

Eftersom produktsäkerhetslagen inte har exakta krav på produkter så hänvisar lagstiftningen ibland till standarder, som innehåller detaljkrav. Standarderna är ett hjälpmedel för att klara av kraven i lagstiftningen. Det är frivilligt att använda standarder, men om du inte följer dem ska du på ett annat sätt kunna visa att produkten är säker. Det finns inte standarder för alla typer av varor som säljs. För produkter som saknar standard, eller om du väljer att inte följa en standard, är det ditt ansvar att göra en riskvärdering och säkerställa att varan är säker.

Vad kommer Konsumentverket att kontrollera?

För barnprodukterna som köps in kommer vi att begära in dokument som visar att produkten uppfyller säkerhetskraven. Vi kommer att begära in en provningsrapport eller annan dokumentation som visar att barnprodukten uppfyller kraven.

Vi kommer även att titta på spårbarheten, vilka krav ni ställer på era leverantörer och vilken egenkontroll ni utför.

Vilka åtgärder kan Konsumentverket ställa?

Om en barnprodukt inte uppfyller säkerhetskraven får den inte tillhandahållas. Konsumentverket kan meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen ska följas. Sådana beslut förenas i regel med vite. Verket kan besluta att förelägganden och förbud ska gälla omedelbart.

Du hittar mer information på Konsumentverkets webbplats/företag
<http://www.konsumentverket.se/Foretag/Produktsakerhet/>.

Mall för EG-försäkran om överensstämmelse

1. Nr ... (leksakens entydiga identifikation)

2. Namn på och adress till tillverkaren eller dennes representant:

3. Denna försäkran om överensstämmelse utfärdas på eget ansvar av tillverkaren:

4. Föremål för försäkran (identifiering av leksaken så att den kan spåras). Den ska innehålla en färgbild som är så tydlig att det går att spåra leksaken.

5. Föremålet för försäkran i punkt 4 överensstämmer med den relevanta harmoniserade gemenskapslagstiftningen: -----

6. Hänvisningar till de relevanta harmoniserade standarder som använts eller hänvisningar till de specifikationer enligt vilka överensstämmelsen försäkras:

7. I tillämpliga fall: Det anmälda organet _____ (namn, nummer) har utfört

_____ (beskrivning av åtgärden) och utfärdat intyg:

8. Ytterligare information:

Undertecknat för

(ort och datum)

(namn, befattning)

(namnteckning)

*Bilaga 2***Checklista**

Datum: _____

Namn: _____

Org.nr: _____

Kontaktperson: _____

Beskrivning verksamheten, omfattning, försäljningskanaler etc:

Vilka är era leverantörer: _____

Vem levererar ni till: _____

Vem är säkerhets- och kvalitetsansvarig för leksaker och barnartiklar?

Hur ser organisationen ut?

Förekommer det att butikerna köper in av andra än er? _____

Hur tar ni reda på gällande regler för de varor ni säljer? _____

Egenkontroll/kvalitetskontroll

Vilka krav ställs på era leverantörer? Finns det någon checklista? _____

Mottagningskontroll och dokumentkontroll? _____

Gör ni egna tester på varor som köps in? Vilket lab anlitas?

Fortlöpande kontroll – jämn produktion? _____

Har ni egen produktutveckling? _____

Risikanalys, riskbedömning innan produkten placeras på marknaden? _____

Hur är er spårbarhet upplagd? _____

Kan ni ta fram teknisk dokumentation? (provningsprotokoll, DoC)?

Utbildning av personal? HK och i butiksledet? _____

Vilka rutiner finns för hantering av felaktiga, farliga varor och för att hantera kundklagomål vid misstanke om säkerhetsrisker?: _____

Har ni återkallat från konsument eller tagit tillbaka från distributionsledet?
Vilken/vilka produkter?

Hur tycker ni återkallelsen fungerade? Vad blev resultatet?

Utbildning av personal i säkerhetsfrågor och hantering av kundklagomål och reklamationer?

Har ni någon gång varit inne på Konsumentverkets webbplats för företag?

I vilket sammanhang? Synpunkter? _____

Känner ni till RAPEX och BA? _____

Teknisk dokumentation över de produkter som Konsumentverket köpt in:

Övrigt

